

«КНИГИ ЕСТЕРИ» ВІРИ ВОВК: БІБЛІЙНА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ОБРАЗІВ ПЕРСОНАЖІВ

Стаття присвячена інтертекстуальному аналізу повісті Віри Вовк «Книги Естери». На основі зіставлення старозавітного біблійного тексту та українського історичного контексту розкрито символіку й алегоризм образів персонажів твору. Підкреслено новаторство авторки, що полягає у цілеспрямованій драматизації тексту повісті та створенні колоритних психологічних портретів персонажів.

Ключові слова: сюжет, інтертекстуальність, психологізм, персонаж, образ, символ.

Звернення до Біблії як до віковичної скарбниці духовного досвіду й незмінних морально-етичних вартостей органічно притаманне українській літературі впродовж усього її історичного розвитку. Багато письменників від минулого до сьогодення черпали сюжети своїх художніх творів із книг Старого й Нового Заповіту, шукаючи в біблійних оповідях відповіді на злободенні питання сучасності. При цьому вибір конкретного біблійного контексту зазвичай мотивувався художнім задумом автора, прагненням крізь призму позачасового осмислити сучасне, показати актуальні екзистенційні колізії у світлі вічного морального імперативу.

У творчості Віри Вовк, письменниці з «активно релігійним світоглядом» [7, с. 258], сюжетно-образний матеріал Книги книг становить невід’ємну складову художнього світу. Як зазначає Марія Овчаренко: «Релігійність Віри Вовк — не скучне проповідництво чи штучна літературна поза, а щось органічне, що виростає з усієї її духовної Істоти» [9, с. 12]. Таку позицію відображають лірика авторки («Зоря провідна», «Молебень до Богородиці коралів»), її драматургія («Іконостас України», «Зимове дійство»), а також белетристика («Легенди», «Святий гай», «Сьома печать»). Загалом, у прозі Віри Вовк виразно превалює новозавітна біблійна тематика, тоді як старозавітна чітко репрезентована лише в творі «Книга Естери» (2013). В українській літературі це перше художнє осмислення біблійної Книги Естер, досі інтерпретованої переважно західноєвропейськими митцями: Гансом Заксом, Жаном-Батистом Расіном, Максом Бродом, Джеймсом Брайді та ін. За словами авторки, її твір «вільно побудований на однойменній розповіді із Старого Завіту й на “Персах” Есхіля» [3, с. 120]. Домінантна основа сюжету, все ж, — біблійна оповідь.

Виникає логічне запитання: про що ж мовиться в канонічному тексті і що спонукало письменницю звернутися до нього? У Святому Письмі Книга Естери належить до завершальних розділів Старого Завіту. Події, описані в ній, охоплюють 485–465 рр. до н. е. — період правління перського володаря Ксеркса I, коли одна частина єврейського народу повернулася після вавилонського полону на батьківщину, в Єрусалим, а інша — залишилася в чужому краї і розсіялася по всій могутній Перській імперії. У центрі біблійної оповіді — три сюжетні лінії. Перша висвітлює події із життя Ксеркса: величний бенкет у замку в Сузі, непокору цариці Вашті, пошук нової обраниці, одруження з Естерою, названою донькою єврея Мардохея. Друга розкриває плетиво придворних інтриг: змову проти Ксеркса, викриту Мардохеєм, гордість і підступність царського урядника Амана, який за відмову Мардохея йому поклонятися домігся видання ухвали про знищення всіх євреїв у Перській імперії. І третя лінія показує дію Божого промислу, що через Естеру рятує обраний народ від загибелі.

Власне цей аспект, вочевидь, і став ідейним поштовхом до написання повісті, в якій старозавітний сюжет алегорично втілює український історичний контекст початку ХХІ ст. Водночас він виражає незмінно актуальний у прозі Віри Вовк мотив оприявлення в житті народу й окремої людини дії Божого провидіння. Важливу роль у виборі першоджерела відіграла й ідейно-естетична канва прототексту. З-поміж оповідей Старого Завіту в книзі Естер,

за спостереженням Степана Хороба, найчіткіше проявляються художньо-літературні елементи: вона має «виразний епічний характер» і становить «приклад історичного роману» [11, с. 88]. Віра Вовк теж називає свій твір «історичним романом» [3, с. 63], хоч за композицією він більше нагадує драматизовану повість-притчу про торжество Божої справедливості. Як зазначає Лариса Залеська-Онишкевич, повість Віри Вовк «дуже нагадує драми Лесі Українки, яка часто використовувала біблійні постаті і ситуації для передання проблем свого краю і свого часу» [6, с. 61]. Справді, як і Леся Українка, Віра Вовк алегорично проектує на вітчизняну історію долю юдейського народу, розкриває конфлікт аристократизму і духовного плебейства, розвиває мотив невизнаного (а радше — гранично самотнього) пророка, розробляє теми жертвності й самопосягати. Її драматизована повість, в якій «подія розвивається з різних кутів бачення» [3, с. 120], асоціативно нагадує філософські «драми ідей» поетеси. Водночас, якщо «старозавітні» колізії творів Лесі Українки («Вавилонський полон», «На руїнах») висвітлюють трагедію юдеїв у єгипетському рабстві, «Книга Естер» Віри Вовк зображає хронологічно пізніший контекст — трагедію всенародного збайдужіння в період вавилонської псевдодемократії. Скомпонована із дванадцяти розділів-сцен, події в яких по чергово подаються від імені різних осіб, повість, справді, нагадує сценічний твір, а її персонажі — замаскованих акторів, кожен із яких вміло грає свою роль.

Поглиблюючи й розширюючи драматизм біблійного тексту, письменниця творить власну історію «біблійної Роксолани» — жінки, яка врятувала власний народ. Окрім того, старозавітна оповідь стає для авторки своєрідною аксіологічною призмою, крізь яку вона алегорично осмислює актуальну українську дійсність і її наболілі проблеми: свавілля чиновників, деморалізацію й корупцію влади, байдужість та інертність загалом. У творі цей прийом «художнього палімпсесту» сприяє висвітленню «причинно-наслідкових зв'язків між різними хронотопами, допомагає з'ясувати глибинні витоки сучасних катаклізмів (переклад мій. — Ю. Г.)» [8, с. 150]. Авторка активно застосовує діалогізацію оповіді, що «гранично поляризує позиції співрозмовників, оголює мотивацію вчинків, прояснює світоглядні принципи» [10, с. 136].

Як і біблійна Книга Естери, повість розпочинається з епізоду бенкету в Сузі. Письменниця колоритно описує це дійство, імітуючи орнаментальний стиль першоджерела. Політ її уяви вихоплює з-за лаштунків історії яскраві художні деталі, що віддзеркалюють особливості інтер'єру царського двору: вина, які «рясними потоками точаться із царських льохів», золоті чаші, що «між ними не знайти двох однакових», килими, «вишиті золотом і сріблом» [3, с. 65]. Подібними описами інкрустовано і старозавітній текст: «напої подавано у золотих кубках, і не було їх двох однакових»; «царське вино текло рікою, як личило царській щедрості» [1, Ест. 1:7]. Водночас під пером письменниці такий паралелізм стає не стільки засобом стилізації, скільки сприяє гумористичному викриттю бездумного марнотратства перського володаря, який міг «дозволити собі бути щедрим за рахунок підкорених держав» [3, с. 65].

Загалом, постаті й події, виписані в Біблії емоційно нейтрально й ніби відсторонено, у Віри Вовк набувають художнього переосмислення й оцінних характеристик. Передусім це стосується образів-персонажів. У творі їх семеро: п'ятеро історичних (Ксеркс, Аман, Вашті, Естера, Мардохей) і двоє вигаданих, створених уявою авторки (Айля і Йонатан). Усі вони, за словами Віри Вовк, «правлять за втілення ідей» [3, с. 120] і сприяють розвитку сюжету повісті, метафорично уособлюючи різновекторні світоглядні орієнтири.

Найкологічнішою постаттю в повісті постає **Аман** — «права рука» Ксеркса, «князь і довірений його величності» [3, с. 66]. Власне від його імені розпочинається оповідь, виявляючи в прожекторному світлі старанно приховані від стороннього ока таємні лабіринти перської монархічної системи. Як чужоземець, що «хитрощами здобувся передостаннього щабля у драбині імперії» [3, с. 85], він постає узагальненим втіленням лицемірства, підступності й цинізму владної верхівки, про що свідчить викривальна самохарактеристика персонажа: «ще від свого хитрого батька я навчився, що мудрий чоловік має натискати на менших за себе, щоб вивищитися <...> Так я, звичайний собі свинопас, став дорадником і десницею Ксеркса» [3, с. 75, 77]. Спритно урівноважуючи «мудрість» із «хитрістю», чи, радше, спотворюючи істинну сутність цих понять, Аман снує плетиво придворних інтриг і мріє про час, коли «світ, нарешті, належатиме найхитрішому з найхитріших» [3, с. 87]. Фактично саме він, а не цар, править імперією із 127-ми підкорених країн.

Якщо в Біблії розповідь про Амана вплітається в сюжетну канву не одразу і трактується як відсторонений факт без додаткових мотивацій: «Після тих подій звеличив цар Ксеркс Амана» [1, Ест. 3:1], то у повісті ця історія постає уже з перших сторінок тексту і має чітку емоційно-оцінну характеристику. Найбільш промовисто викривають підступну політику царського урядовця слова молодого юдейського пророка Йонатана. На тлі всенародного збайдужіння тільки він помічає у дораднику Ксеркса «хитрого лиса», що «вміє промовляти елеєм обмазаними словами» [3, с. 70] і «намагається перетворити всіх підкорених жителів інших країн на правовірних персів» [3, с. 70].

Прикметно, що у Віри Вовк Аману протистоїть саме **Йонатан**, а не Мардохей, як у Біблії. Тут мовиться не просто про «перегривання біблійної місії», а радше — поглиблення, драматизацію ідейного конфлікту. Письменниця цілеспрямовано створює образ юного пророка. Мужній і вольовий, безстрашний перед життєвими викликами, свідомий своєї місії і впевнений у перемозі добра, герой уособлює молоде покоління українського народу, в майбутнє якого свято вірить авторка. Як і Мардохей у Біблії, Йонатан не схиляє голови перед Аманом, а навпаки, наважується на сміливий протест (жбурляє яйце у пихате обличчя князя) і при цьому відверто сміється в очі лихові. На відміну від засліпленого матеріальними благами й заляканого загалу, образ якого в повісті втілює старець **Мардохей**, юний герой об'єктивно оцінює історичну ситуацію і стверджує, що для «нащадків Ізраїля найнебезпечнішою не була єгипетська чи вавилонська неволя, тільки сьогоднішня спокуса раювання від чужого владаря» [3, с. 72]. Якщо «Мардохей марить бачити євреїв біля царського престолу ситими й одягненими в синьо-білі шати» [3, с. 71], то Йонатан щиро мріє, щоб «пережили їхні духовні цінності» [3, с. 71], і вказує напрям цього поступу: «Не зброєю здобудуть юдеї волю. Нам треба загартувати дух, закарбувати в ньому ім'я вітчизни, клейноди її історії, пісень, священних книг і мови» [3, с. 70–71]. У повісті Віри Вовк Йонатан передусім — пророк, провидець. Асоціативно його постать нагадує біблійний образ Йоана Хрестителя — світоча правди в серцях простолюду і скалки в очах сильних світу цього. Для Амана Йонатан — «провокактор», «ватажок серед голодранців-юдеїв» [3, с. 87]. Для побратимів по духу — патріот, який навіть у в'язниці вірить у майбутнє свого поневоленого краю, «де, мов на базарі, продавали й купували людські обличчя» [3, с. 91]. Ув'язнений за замах на Амана і згодом осліплений за наказом царя, Йонатан не зневірюється, не втрачає прозорливості думки. Навпаки, він стає ясновидцем і передбачає майбутнє падіння Перської імперії. У такий спосіб здійснюються слова пророка про те, що «пиха ще ніколи не встояла в бою проти мудрості» [3, с. 107].

Розвиваючи алегоричний підтекст оповіді, Віра Вовк щодалі відходить від біблійної основи, накреслюючи нові витки сюжетних ліній, поглиблюючи психологізм образів і драматизм конфліктів. Уява письменниці істотно переформатовує старозавітний сюжет, зміщує його темпоральні площини й ідейні акценти, скеровуючи вектори розгортання сюжетних колізій у мікропростір людської душі.

Так, кульмінаційний епізод біблійного тексту — указ Ксеркса про знищення євреїв — у творі хронологічно передує обранню Естери царицею і в психологічно-емоційній атмосфері повісті слугує лише зав'язкою майбутньої драматичної кульмінації. Осмислюючи відважний вчинок юдейської дівчини, перед якою «лежали усі багатства і скарби Мідо-Персидської імперії», але котра «була готова пожертвувати ними в ім'я свого народу, нехай навіть ціною власного життя» [2, с. 69], письменниця розробляє тему жертви, свідомої й цілковитої самопосягати.

Як і біблійна героїня, Естера Віри Вовк — мудра і вродлива юдейка, що «знаходила ласку в очах усіх, хто її бачив» [1, Ест. 2:15]. Красуня «з розкішним червоно-золотим волоссям, названа донька сторожа Мардохея» [3, с. 71], вона належить до молодого покоління Йонатанових однодумців, свідомих свого національного коріння. Ім'я дівчини міфологічно символічне: в ньому промовисто поєднано алюзію з образом зірки («О, Естеро! Ти справжня зоря серед нашого неба!» [3, с. 93]) та асоціацію з образом головної вавилонської богині Іштар, що, за авторкою, втілює «божество, яке все знає, все вміє, все вирішує й розв'язує» [4, с. 202]. Власне рішучість, мужність, активна діяльна позиція — визначальні риси, які характеризують Естеру в повісті й асоціативно зближують її образ із постаттю попередньої цариці Вашті — вольової, гордої й незалежної жінки, котра відважилась на непокору Ксерксу. Юна дівчина теж вольова і

смілива. На відміну від свого боязкого опікуна Мардохея, який, почувши указ про знищення юдеїв, почав панікувати і «посипав голову попелом» [3, с. 92], Естера чітко усвідомлює глибинний зміст події («...на нас звалилася важка кара Всевишнього <...> Не допоможуть плачі й стогони, треба самим шукати спасіння» [3, с. 92]) і не боїться взяти на себе відповідальність за ситуацію.

Художньо інтерпретуючи постать відважної юдейки, письменниця залучає для її характеристики важливу деталь: Естера — «обіцяна наречена Йонатана» [3, с. 83]. Цей факт, згаданий на початку повісті, істотно змінює мотиваційне осердя оповіді, поглиблює її психологізм. Любов до Йонатана, прагнення врятувати його від неминучої смерті породжує в душі дівчини відчайдушне рішення: всупереч власній волі прийняти осоружну пропозицію Ксеркса. Якщо в Біблії Естера стає дружиною царя за «жеребом долі» (перед нею немає вибору) і ризикує своїм життям, спонукана настановою Мардохея («Якщо ж ти в цей час мовчатимеш, то допомога й рятунок юдеям прийде з іншого місця, та ти й дім батька твого загинете. І хто знає, чи не задля такого лютого часу, як цей, ти й досягла царської честі?» [1, Ест. 4:14]), то в повісті героїня свідомо обирає жертву і в цьому — сила й трагізм її образу. Естера Віри Вовк офірує себе добровільно, не з наказу чи примусу і навіть не так з патріотичних мотивів, як за волею серця, цілковито усвідомлюючи граничну безвихідь свого кохання. У розмові з подругою вона зізнається: «Ти добре знаєш, чому я стала царицею. Адже я мусіла рятувати Йонатана від певної смерті, а всіх нас, євреїв <...> від повільної загибелі» [3, с. 100].

Накреслена в повісті логіка розвитку характеру унеможлиблює щасливий фінал. Як і в старозавітній оповіді, Естера рятує юдеїв від знищення, домагається справедливої кари для Амана, стає царицею Перської імперії і вірить, що «мій народ розцвіте під моїм покровом» [3, с. 102]. Однак, якщо біблійна історія на цьому завершується, повістевий сюжет, навпаки, набуває кульмінаційної градації, що досягає апогею в розділі «Царська ласка». Експресивно, в іронічно-саркастичній формі письменниця показує тут істинне обличчя вавилонського монарха, розкриваючи підступність його слів і вчинків. Гротескно «декорований» титулами (на зразок «володар Персії, Мідії і сто двадцять сімох підкорених держав», «цар над царями», «сонце земного диску» [3, с. 89, 74, 73] та ін.), Ксеркс у Віри Вовк постає не грізним правителем імперії, а боягузом, охопленим манією величчя, психічно неврівноваженим і бездумним володарем, який «у люті тратив голову», навіть «наказав бичувати море», коли те потопило його ескадру (тут — алюзія на слова Геродота: «Ксеркс запалав сильним гнівом і наказав бичувати Геліспонт, велів дати 300 ударів батогами, а потім погрузити у відкрите море пару оков» (переклад мій. — Ю. Г.) [5, с. 325]). Ця та інші деталі-характеристики істотно контрастують із пропагованим у країні образом мужнього державця і сліпою вірою люду в його «царську ласку», адже «той, хто завоював стільки народів, — наголошує авторка, — не може мати добродійного серця й величчя духу» [3, с. 105]. Неминуча драма прозріння торкається кожного з юдеїв і особливо гостро виявляється в долі Естери. Вона теж на мить повірила в «гонорове слово» того, який обіцяв волю Йонатанові. Саме тому жорстока звістка, що Ксеркс «великодушно подарував життя» молодому пророку, однак «велів його осліпити, щоб ласо не дивився на царську “власність”» [3, с. 103], стає для дівчини фатальною: вона божеволіє з розпуки і помирає. Трагічна жертва цариці все ж не є марною. Її смерть пробуджує в серцях співвітчизників усвідомлення власної гідності, прагнення посвяти й чину, що стає основою їхнього майбутнього поступу. Історія Естери завершується, однак не закінчується історія її племені, адже не може загинути народ, у якого є «жертвенні діти», Усевишній «не дозволить, щоб їх розтоптав негідник» [3, с. 106].

Дія Божого промислу, оприявлена в долі народу, становить змістове осердя біблійної й художньо інтерпретованої «Книги Естер». У Віри Вовк канонічний контекст доповнений ще й історичним — переосмисленою на основі трагедії Есхіла історією занепаду Перської імперії після поразки Ксеркса в морському бою з греками біля Саламін. Так об'єктивується Божа справедливість, яка скеровує не лише індивідуальний, а й усесвітній плин історії. Резонатором цієї ідеї у повісті постає **Айля** — скромна юдейська дівчина, обдарована від природи мудрістю, даром віщого слова і талантом гри на цитрі, близька подруга Естери і Йонатана. Власне з її уст під час ув'язнення пророка і згодом, після його смерті, звучить правдива історія краю, його

«страждань, важких провин, геройських дій і щирого каяття» [3, с. 109]. Як і образ Йонатана, постать Айлі художньо вимислена і уособлює відлуння авторського голосу в тексті. Зовні проста й непоказна, але духовно глибока, вона постає прикладом мовчазного стоїцизму і щирої посвяти, полум'яного патріотизму і тихої щоденної жертви. Думки і слова Айлі завжди звернені до Юдеї. Рідна земля живе в серці, воскресає в пісні, ввижається сновидцям. Навіть у вигнанні дівчина не втрачає духовного зв'язку з батьківщиною, постійно плакає і підтримує його. Здавалось би, звичні на перший погляд реалії — «свіжоспечений житній хліб», що «пригадує <...> юдейські жнива» [3, с. 69], співані під цитру «лементи Єремії» [3, с. 101], «вишиванка із Сіону» [3, с. 100] — на чужині стають національними символами, натякають на щось сокровенне, глибинне, пробуджують історичну пам'ять. У голосовій партитурі повісті мова Айлі ледь чутна. Її рефлексії часто поєднані з думками Йонатана, а образ затінений постаттю Естери. Водночас кожне слово пророчиці — це завжди свідомо позиція, національно маркована, істинна і безстороння, лаконічна і промовиста, як-от: «ніч — довга для вигнанців своєї країни», «на слово тиранів не можна покладатися», «уся надія на молоде покоління» [3, с. 69, 101, 70]. Дівчина жертвує усім, навіть особистим щастям, заради правди. На схилі літ, «сидячи в тіні оливи» перед ерусалимською святинею і «пригадуючи минулі важкі роки на чужині» (смерть Естери і Йонатана, розпад Перської імперії, розпорошення юдеїв), Айля резюмує: «Мені залишилася моя самотність й моя вірна цитра. Це вона, не я, розказуватиме молодим поколінням про нашу бувальщину <...> Усі слухатимуть її тихого голосу, що з Божою ласкою розкотиться громом по нашій, уже вільній, землі» [3, с. 108–109]. Цими словами завершується художній переспів біблійної історії.

Не зважаючи на те, що в основі «Книги Естер» драматичні події, повість Віри Вовк перейнята оптимістичним пафосом. Авторка вірить: Боже Провидіння, яке оберігало юдейський народ і рятувало його в поворотні моменти історії, незмінно провадить і українську націю. Біблійний сюжет наново оживає під пером письменниці, набуває етнічного колориту й філософсько-психологічної поглибленості.

Художня історіософія повісті ґрунтується передусім на образах персонажів. Письменниця мислить образами, виражає у них свої аксіологічні орієнтири. Кожен персонаж твору репрезентує ту чи іншу поведінкову модель або типологічну рису: Аман — підступність, Ксеркс — жорстокість, Мардохей — малодушність, Естера й Айля — жертвність, Йонатан — сміливість, Вашті — гідність. Водночас усі вони постають персоніфікованими образами історії юдейського народу, його духовного становлення і національного самоусвідомлення.

Вміло використовуючи біблійне тло, Віра Вовк демаскує українську суспільно-історичну дійсність і всебічно висвітлює її наболілі проблеми: корупцію, пристосуванство, свавілля чиновників, неприховану байдужість та інертність загалу. Однак авторка вірить у творчу потугу молодих сил української нації, у кращу долю прийдешніх поколінь. Передумова цього — подолання комплексу меншовартості, жертвна праця на благо батьківщини, моральний максималізм і активна діяльна позиція у відстоюванні національних ідеалів.

Отже, увиразнюючи драматичні сторінки історії, письменниця талановито поєднує конкретне із загальним, мікроаналіз людської душі й панорамне висвітлення подієвого тла, що виявляє рух її художньої думки від екзистенційно-особистісного, персоналізованого до онтологічних і загальнолюдських універсалій. Біблійний матеріал стає для Віри Вовк плідним ґрунтом, із якого виростає вістря її творчого пошуку, набуваючи щораз інших естетично-художніх модифікацій. Яскраве свідчення цього — проаналізована літературна інтерпретація відомої старозавітної оповіді. Невелика, але містка й глибока, повість «Книги Естер» алегорично висвітлює сучасну українську дійсність, увиразнює її актуальні проблеми й утверджує віру в перемогу добра і торжество Божої справедливості.

Список використаної літератури:

1. Біблія. Святе Письмо Старого та Нового Завіту / перекл. о. Івана Хоменка. — Львів: Місіонер, 2008. — 1475 с.
2. Білик А. Д. Біблійні жінки. Книга Естер / Андрій Білик. — Тернопіль: Богдан, 2013. — 72 с.
3. Вовк Віра. Книга Естер / Віра Вовк // Диптих. — Львів: БаК, 2013. — С. 63–109. — (Післяслово Віри Вовк. — С. 120).

4. Вовк Віра. Напис на скарабею / Віра Вовк // Маскарада. — К.: Факт, 2008. — С. 123–206.
5. Геродот. История в девяти книгах / Геродот; [пер. и прим. Г. А. Стратановского; ред. С. Л. Утченко]. — Л.: Наука, 1972. — 600 с.
6. Залеська-Онишкевич Л. Про Естеру, притчі й алегорії Віри Вовк / Лариса Залеська-Онишкевич // Віра Вовк // Диптих. — Львів: БАК, 2013. — С. 61–62.
7. Костецький І. Прогулянка книгарнею: [рец. на: Віра Вовк. Елегії. Мюнхен, 1956] / Ігор Костецький // Кур'єр Кривбасу. — 2007. — № 214–215 (верес. — жовт.). — С. 258–259.
8. Нямцу А. Е. Идеи и образы Нового Завета в мировой литературе / Анатолий Нямцу. — Ч. 1. — Черновцы: Рута, 1999. — 328 с.
9. Овчаренко М. Авторка, що має Великого Союзника / Марія Овчаренко // Овид. — Чикаго, 1957. — № 5. — С. 9–12.
10. Сулима М. Діалоги Лесі Українки / Микола Сулима // Драми та інтерпретації / Леся Українка; [передмова, упорядкув. В. П. Агеєвої]. — К.: Книга, 2011. — С. 135–142.
11. Хороб С. Драматургічні елементи в Біблії / Степан Хороб // Біблія і культура: [зб. наук. статей] / за ред. А. Є. Нямцу. — Чернівці: Рута, 2001. — Вип. 3. — С. 88–91.

**«The Book of Esther» by Vira Vovk:
Biblical Intertextuality of the Characters**

The article deals with the intertextuality of Vira Vovk's story «The Book of Esther». The symbolism and allegorism of the characters of the story are interpreted through the prism of comparison of the Old Testament and Ukrainian historical context. The special novelty of the story is based on the fact that its text was purposefully dramatized and the colorful psychological portraits of the characters were created.

Key words: Bible, intertextuality, psychologism, image, character, symbol.

УДК 821.161.2

Софія Сіренко (Івано-Франківськ)

ОНІРИЧНИЙ ВИМІР УРІЗЬКОГО ТЕКСТУ ГАЛИНИ ПАГУТЯК

У статті проаналізовано семантику та функціональну роль оніричних елементів в урізькому тексті Галини Пагутяк. Специфіку сновидінь та візії інтерпретовано з точки зору психоаналізу та міфопоетики. Визначено основні функції оніричних елементів (ретрансляція внутрішнього світу персонажа, реалізація через мотиви потойбічної подорожі, зустрічі з померлими родичами, боротьби).

Ключові слова: урізький текст, сновидіння, візії, оніричний хронотоп, Г. Пагутяк.

Оніричні елементи широко функціонують у літературі через проекцію психічних змістів свідомості персонажа. Сновидіння, марення, галюцинації, візії спостерігаються на різних рівнях тексту, формуючи окремий вимір, світ фікційної дійсності, «текст у тексті». Перелічені оніричні елементи мають зв'язок з міфами, архетипними образами, ретранслюючи релікти давніх уявлень, символів, що містяться в колективному несвідомому [7]. Акцентуючи увагу на спорідненість міфа та сну, Отто Ранк у праці «Міф про народження героя», означував міф «сновидінням безлічі людей» [5, с. 28]. У символічному ракурсі сон зближується зі станом смерті, коли душа виходить з тіла і мандрує. Відтак, пробудження — це народження, початок нового циклу існування (міфологічна свідомість сприймала час циклічно). Семантика сну і смерті перетинається в дефініції сну як стану організму, що передувало народженню [6, с. 81] (символічно лоно матері — могила, злиття кінця та початку, смерті та народження в єдине ціле).

У прозі Галини Пагутяк знаходимо широке використання оніричних елементів («Повість про Марію і Магдаліну», «Смітник Господа нашого», «Кіт з потонулого дому», «Писар